

NÄR AVLOPPET BLEV IDEOLOGI

Diskussionen om spillvattenlösningar i Skurups kommun 1970–1982

When sewerage was ideology
Discussion of wastewater treatment localization in the municipality of Skurup 1970–1982

av *KENNETH M PERSSON*
Teknisk vattenresurslära, LTH
SWECO VIAK AB, Malmö
e-post: Kenneth_m.persson@tvrl.lth.se

Abstract

Local politics can be complicated. However, the construction of a wastewater treatment plant is very seldom a topic for disputes. But in the case of Skurup municipality, Sweden, it grew to become an issue that took 12 years to settle. The local council discussed whether the sewerage water should be treated in a new plant situated in the municipality, or led in a pipe to the neighbouring city of Ystad, some 30 km east of Skurup. In this paper, the different technical and political arguments for the two solutions are presented and the dwindling road to the final solution is described. It could not be settled inside the local council of Skurup, but was finally forced upon it through a decision in the National board for environmental concession. The decision said that since the recipient, the Baltic Sea, would be more damaged if the treated wastewater would be led out in two pipes instead of in one, the municipality of Skurup was not allowed to build its own wastewater treatment plant.

Key words – Political decision, Skurup, Wastewater treatment plant, Local council, Political issues, choice of recipients

Sammanfattning

Lokalpolitik kan vara komplicerad. Ytterst sällan handlar konflikten om reningsverk, men i Skurups kommun blev denna fråga något som tog 12 år att få löst. Kommunfullmäktige diskuterade om avloppet skulle behandlas lokalt eller ledas till Ystad för behandling i det befintliga reningsverket där. I denna uppsats beskrivs de olika politiska och tekniska argumenten för rening i Skurup och Ystad och den långa vägen fram till en fungerande lösning. Kommunfullmäktige lyckades aldrig lösa frågan själv utan blev tvingade genom koncessionsnämndsbeslut. Beslutet motiverades med att Östersjön blev mera negativt påverkad om renat avloppsvatten släpptes ut på två ställen än på ett, varför Skurups kommun inte fick tillstånd att bygga ett eget reningsverk.

Inledning

Den största ideologiska tvistefrågan i Skurups kommun under 1970-talet, som delade politikerkåren i två halvor och som upptog många sammanträdestimmar under många år, som uppsköts så länge att kommunen gick miste om mångmiljonbelopp i statsbidrag och som för alla utomstående ofta var helt obegriplig handlade om hur Skurups kommun skulle rena sitt avlopp och var detta skulle ske. Grundfrågan var om avloppet skulle renas i ett nybyggt avloppsreningsverk i Abbekås i den

södra delen av Skurups kommun, eller om en överföringsledning skulle läggas till Ystads avloppsreningsverk och låta detta ta hand om Skurups kommuns avlopp.

Själv är jag född och uppvuxen i Skivarp och var 7 år när avloppsfrågan började dryftas och 18 år när den hade lösts. I den politiska familj jag växte upp i kom avloppsfrågan att diskuteras många gånger i ganska svartvita nyanser. De som hade fel (vilket i mitt fall betydde de som ville att avloppet skulle ledas till Ystad) hade helt fel. De som hade rätt (vilket alltså innebar att ett reningsverk skulle byggas i Abbekås) var de enda som hade

förstått frågan rätt. Jag var en god son och sade sällan emot, men förstod inte helt som barn vad frågan handlade om. Fortfarande tycker jag att ärendet har väckt väl starka känslor. Varför kom det att bli så, i en så enastående opolitisk fråga som avloppsrening normalt brukar vara? Den gängse inställningen till avlopp är att det måste tas omhand och renas luktfritt någonstans. Punkt. Men under åren 1970–1982 pratade Skurups kommuns ledande politiker passionerat avlopp, överklagade varandras beslut till högre instans och kvittades understundom ut om de inte förstod eller var betrodda att följa partilinjerna i omröstningar i kommunfullmäktige. Varför gjorde de på detta viset? Den som mäktar läsa denna redogörelse kanske kan hitta några förklaringar.

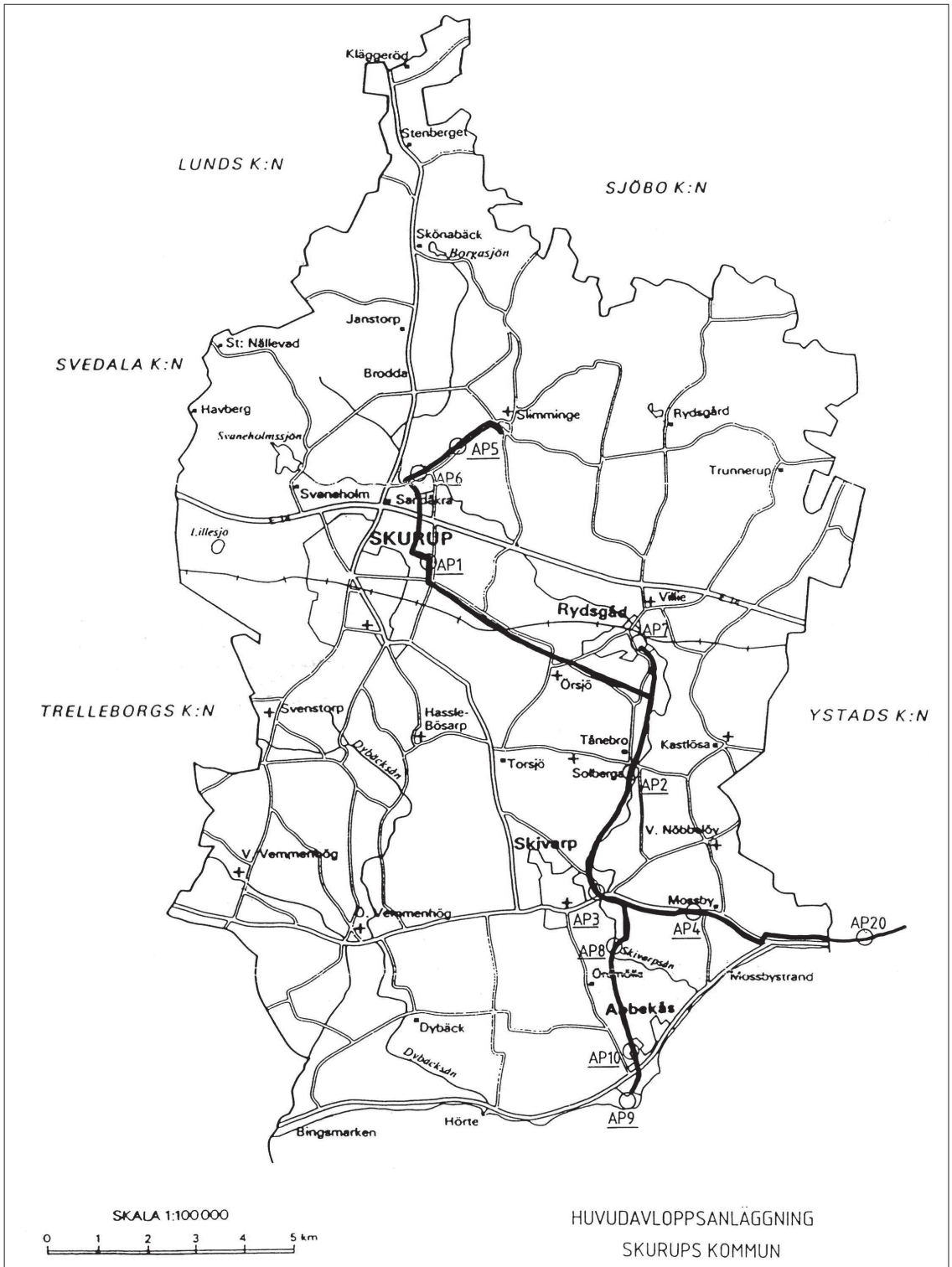
Nuvarande Skurups kommun bildades genom en sammanslagning av småkommunerna Skurup, Rydsgård och Vemmenhög 1970, se fig. 1. Den nya kommunen växte raskt och behövde upprätta stadsplaner för alla exploateringsområden i byarna. Länsstyrelsen i Malmöhus län påpekade att kommunen måste lösa avloppsfrågan för alla nybyggda hus. Det var tämligen välkänt för den nya kommunen ty redan inför kommunsammanslagningen hade kommunalnämnderna i de tre förenande kommunerna undersökt vilka investeringar som skulle bli aktuella 1970–1980. Det fanns ett enkelt reningsverk i Skurup, där avloppsvattnet luftades innan det leddes ut i dammar varifrån vattnet rann ut mot Skivarpsån. Reningsverk för mekanisk avskiljning av grova föroreningar fanns i Rydsgård, Tånebro, Skivarp och Abbekås. Reningseffekten med avseende på syretärande ämnen (BS, biologisk syreförbrukning, numera BOD, biological oxygene demand) var i Skurup omkring 70 % och annars omkring 80–90 %. Fosfor avskiljdes till 40–50 % i bioslam. Totalt tillfördes cirka 10 kg fosfor och 70 kg BS per dygn från reningsverket till Skivarpsån. Kapaciteten i Skurups reningsverk hade redan överskridits med befolkningsökningen under 1960-talet och situationen verkade inte lindras alls när hundratals människor flyttade in i början av 1970-talet. Man diskuterade då två lösningar: att bygga ut reningsverket i Skurup så att det kunde möta de ökande behoven, eller att bygga en samlingsledning genom kommunen från Skurup över Rydsgård och Tånebro till Skivarp och Abbekås som skulle avslutas med ett helt nytt reningsverk i Abbekås. Idén med samlingsledning tilltalade många, eftersom motsvarande hade byggts för dricksvatten 1972–1974. Snart sagt hela landsbygdsbefolkningen kunde få del av kommunalt dricksvatten efter 1974. Kanske skulle en sådan lösning också passa för avloppet? Att rusta upp reningsverket i Skurup skulle enligt en beräkning 1970 kosta ungefär 2 miljoner kronor, men då fick inte resten av kommunen någon avloppsrening. Att uppföra ett nytt reningsverk i Abbekås med samlingsledning skulle kosta cirka 5 miljoner.

Sedan 1930-talet hade avloppsreningsverk med mekanisk rening byggts i Sverige. På 1950-talet kompletterades de ofta med biologisk rening för att ta bort lättnedbrytbart organiskt material, som annars orsakade syrebrist och risk för fiskdöd i mottagande vatten (recipient). Under 1970-talet kom i stor skala den kemiska rening där fosfor fälldes med tillsats av aluminium- eller järnsalt. Under 1990-talet byggdes de större avloppsreningsverken ut med kväverening också. Den riktigt stora utbyggnaden av kommunala avloppssystem i Sverige skedde på 1960- och 70-talen.

Juridiskt reglerades avloppsfrågan länge i ett särskilt föroreningskapitel i Vattenlagen. Denna var från 1918, men tillägget om vattenskydd antogs av riksdagen först i slutet av 1930-talet och började inte gälla förrän 1941. Vissa miljövärdande åtgärder hade vidtagits tidigt men som regel gällde att kostnaderna för vattenvården inte på långa vägar kunde anses uppväga nyttan med sådana investeringar. På 1960-talet blev det emellertid tydligt att sjöar och vattendrag inte samtidigt kunde användas som dricksvattentäkter, fiskevatten och recipienter för avloppsvatten från tätorter. Så bildades Statens Naturvårdsverk 1967 med uppgift att vara »central förvaltningsmyndighet för ärenden om naturvård, rörligt friluftsliv samt jakt och viltvård». En viktig del av naturvården var vatten- och luftvård. Statens Naturvårdsverk tog fram stora delar av Miljöskyddslagen (1969) som blev en ny samlad lagstiftning till skydd mot förorening av luft och vatten. Var avloppsreningsverk och industrier skulle lokaliseras och hur mycket de fick lov att släppa ut till recipient reglerades inte genom lagen. Istället prövades och beslutades sådana frågor av den nybildade Koncessionsnämnden för miljöskydd. För inte fullt så stora tillståndspliktiga anläggningar skulle länsstyrelserna besluta om villkor. För mindre anläggningar gjordes anmälan till kommunen. Prövning och anmälan kompletterades med offentlig tillsyn av verksamheterna.

Staten använde piskan för att reglera utsläppen till luft och vatten genom successivt skärpta krav på tillåtna halter och mängder. Men staten lockade också med morötter. I början av 1970-talet anslog riksdagen medel för statsbidrag till kommuner som byggde ut sin avloppsrening. Kommunen kunde få mellan 30 och 70 % av investeringen i bidrag från staten under vissa förhållanden. Det var givetvis också intressant för Skurups kommun att få del av dessa generösa bidrag. Kanske behövde Skurups kommuns invånare själva bara betala 2,5 av de fem miljoner kronor som ledning och nytt verk i Abbekås skulle kosta!

Skurups kommuns tekniska nämnd hade uppdragit åt Vattenbyggnadsbyrån (VBB) i Malmö att undersöka hur avloppsfrågan skulle lösas på bästa sätt. VBB jämförde alternativen att modernisera Skurups avloppsreningsverk och rusta upp verken i Tånebro, Rydsgård,

Figur 1. Översiktlig kartskiss över huvudavloppsledningen från Skurup till Ystad som den blev utförd. Källa: Skurups kommuns tekniska nämnd.

Skivarp och Abbekås för utsläpp i Skivarpsån, med att bygga en samlingsledning som tog hand om det renade avloppsvattnet från de upprustade verken och släppa ut detta behandlade vatten i Östersjön söder om Abbekås. Man redovisade för tekniska nämnden den 20 november 1972 och föreslog samlingsledning för att avlasta Skivarpsån. Nämnden tillstyrkte detta men den ledamot som bodde i Abbekås, Sten-Åke Fredrixon, reserverade sig skriftligt mot beslutet. Kommunstyrelsen informerades om tekniska nämndens funderingar den 25 januari 1973 och gav backing direkt. Utredningen var inte tillräckligt omfattande. Ett förslag om ett nytt reningsverk i Abbekås borde också beskrivas. Då skulle alla verk uppströms kunna avvecklas och ersättas med avloppspumpning ned till Abbekås. Tekniska nämnden lyssnade på kommunstyrelsen och VBB fick utreda också detta alternativ. Utredningen kunde presenteras i juni 1973 varvid »nämnden beslöt överlämna den begärda utredningen till kommunstyrelsen». I september 1973 informerades kommunfullmäktiges ledamöter och allmänheten om planerna. I Abbekås hängde mungiporna på dem som kanske skulle behöva bo granne med ett reningsverk. Övriga kommuninnevånare verkade generellt sett nöjda med att detta tråkiga ärende skulle kunna få sin lösning.

Några detaljer behövde bli fortsatt belysta och VBB fick förtydliga alternativen i en promemoria som redovisades för kommunstyrelsen den 28 februari 1974. Tre alternativ redovisades:

»För att tillfredsställande förhållande skall kunna upprätthållas i recipienten Skivarpsån erfordras en utbyggnad och omläggning av befintliga anordningar för utsläpp av avloppsvatten. Följande tre huvudalternativ (principlösningar) har efter diskussion med berörda myndigheter befunnits realistiska. Samtliga alternativ omfattar avloppsbehandlingen för Skurup, Rydsgård, Skivarp, Tånebro, Slimminge och ev Abbekås.

Alternativ 1:

Utbyggnad av befintliga reningsverk (exkl Abbekås) till att omfatta rening t o m 4:e steget (filtrering). Slimminge ansluts till Skurup.

Recipient: Skivarpsån.

Alternativ II:

Utloppsledning från Skurup till havet med utsläpp väster om Haken, utbyggnad av Skurusp avloppsreningsverk med anledning av belastningsökning t o m 2:a steget (biologisk rening) samt bibehållande av övriga reningsverk i befintligt skick.

Anslutning av Slimminge till Skurup.

Recipient: Östersjön

Alternativ III:

Utloppsledning från Skurup till havet väster om Haken, utbyggnad av nytt gemensamt avloppsreningsverk vid havet t o m 3:e steget (kemisk fällning) samt nedläggning av befintliga reningsverk.

Recipient: Östersjön.»

De olika alternativen hade kostnadsberäknats och kommunens andel efter att statsbidrag hade dragits bort från investeringen uppgick till 2,480 Mkr för alternativ I, 4,725 Mkr för alternativ II och 4,870 Mkr för alternativ III. Att alternativen II och III kostade ungefär lika mycket berodde främst på att statsbidrag till huvudsakligen ledningsinvesteringar bara utgick med 30 %, medan bidragen till investeringar i nya avloppsreningsverk och ledningar var 50 %.

Kommunstyrelsen beslöt vid sammanträdet i februari 1974 att uttala sig principiellt för alternativet III men »vänta med definitivt ställningstagande i ärendet tills alla faktorer ventilerats och samtliga kostnader kollats upp». Allmänheten informerades ännu en gång den 3 april 1974 varefter kommunstyrelsen den 18 april 1974 beslöt föreslå kommunfullmäktige att besluta att avloppet skulle lösas med samlingsledning och nytt avloppsreningsverk i Abbekås enligt alternativet III i VBB:s utredning. Beslutet togs efter votering med siffrorna 10-1.

I fullmäktigebehandlingen den 29 april 1974 tyckte några ledamöter att skadeersätningarna till markägarna kommer att bli mycket höga för den långa ledningen och förespråkade istället alternativ. Men tekniska nämndens ordförande, hälsovårdsnämndens ordförande och tunga representanter från kommunstyrelsen talar för alternativ III: »Det är nödvändigt att välja ett alternativ som innebär den mest långsiktiga lösningen», säger Sven Bertil Persson. Ungefär detsamma säger Joel Rosengren och Gunnar E Hansson. Efter votering beslutar kommunfullmäktige att bifalla kommunstyrelsens förslag och uppdrar åt tekniska nämnden att handlägga frågan under projektering. Eric Magnusson, kommunstyrelsens ordförande, skall biträda vid handläggningen av uppkommande markfrågor. Voteringen faller ut med 33-4. VBB har i sin PM skissat på en tidplan, som indikerar att en koncessionsnämndsansökan kan lämnas in efter ungefär ett halvårs sammanställningar och utredning, beslut från koncessionsnämnden kan förväntas efter ytterligare ett halvår. Ett färdigt avloppsreningsverk skulle kunna vara i full drift 1979.

Saken är egentligen klar och beslutet fattat. Det är fortfarande ett typiskt avloppsärende som inte väcker mycken blodsvallning. Men nu händer något.

Nya alternativ

Koncessionsnämndshandlingar lämnades in från Skurups kommuns tekniska nämnd i juni 1975. Anbud för att projektera ledning och avloppsreningsverk, upprätta förfrågningsunderlag och utvärdera entreprenör hade också antagits och detta arbete skulle göras av VBB för 278 000 kronor exklusive moms.

I grannkommunen Ystad hade ett reningsverk byggts under mitten av 1960-talet. Driftsättningen 1966 omfattade mekanisk rening och en viss biologisk rening, samt utrustning för att avvattna och bränna avskilt slam. Industriutsläpp och befolkningstillväxt ledde till att Ystads kommunfullmäktige fick besluta om utökad behandling av spillvattnet. Tillbyggnaden stod klar 1974. Då hade den biologiska reningen byggts ut så att allt avloppsvatten renades. Vidare byggdes slamförtjockare, röt-kammare och avvattning för rötslam. En särskild mottagning för latriner och slam från trekammarbrunnar hade också tagits i bruk. Vid pålandsvind sommardag, om avloppsvattnet riskerade påverka badstränderna runt Ystad, kunde det till och med kloreras på bästa amerikanska vis från en nybyggd klorstation. Men såg den glädje som är beständig. Den största belastningen på reningsverket i Ystad kom från Skaneks slakteri i Ystad. Där hade ystadkorven tillverkats sedan sekelskiftet och svin och nöt slaktats i många år. Det lades ned i början av 1970-talet. Kockens kryddfabrik avvecklades också, år 1974. Industrierna skulle ha bekostat en stor del av avloppsverkets drift. Nu fanns de inte mer. Till yttermera visso var Ystad förpliktigt att komplettera reningsverket med ett kemiskt efterfällningssteg för att ta bort löst fosfor ur vattnet. Detta steg var beslutat och byggnationen inleddes 1978. VA-lagen från 1970 gjorde klart att huvudmannen hade rätt att ta ut alla nödvändiga kostnader för kapital och drift, men nog skulle det svida litet grand i skinnet på ystadborna om de behövde betala extra avgifter för en investering som inte behövdes, när varken arbetstillfällen eller utsläpp återstod från Skaneks och Kockens anläggningar.

Ystads ledande kommunpolitiker kontaktade då Skurups kommunstyrelse och dess tekniska nämnd. Tekniska nämnden bjöds in att besöka Ystads tillbyggda avloppsreningsverk samma månad som koncessionsnämndsansökan hade lämnats in, i juni 1975. Ystads idé var rättfram – ersätt Skanek med Skurup i reningsverket. Kommunstyrelsens ordförande i Ystad, Sven Erik Eriksson, tyckte att Skurup borde slå till. Reningsverkets kapacitet räckte lätt till för att svälja Skurups avloppsvatten. Driftkostnaden per behandlad liter vatten blir lägre i en stor anläggning. Han såg också en miljövinst i att det renade avloppsvattnet kunde släppas ut på ett enda ställe i Östersjön söder om Ystad istället för på två ställen, utanför Ystad och Abbekås.

Tekniska nämnden var kallsinnig till samarbetsförslaget, men centerns och moderaternas representanter i Skurups kommunstyrelse blev intresserade. Trots att man 1974 i kommunens högsta beslutande organ i ganska stor endräkt bestämt hur avloppsfrågan skulle lösas, försökte dessa riva upp beslutet året efter. När tekniska nämnden tillskriver kommunfullmäktige den 2 september 1975 för att få ta i anspråk de 278 000 kronorna för projektering av ledningen och reningsverk i Abbekås väljer kommunstyrelsen, där alla ärenden skall passera före kommunfullmäktige, att bordlägga tekniska nämndens anhållan till senare sammanträde med kommunstyrelsen med motivering att »överläggningar upptagits med Ystad kommun i reningsverksfrågan och att resultatet av dessa överläggningar borde avvaktas». Kommunstyrelsen föreslog istället kommunfullmäktige att anslå 18.000 kronor till en fortsatt utredning som jämför ett eget reningsverk med ett samgående med Ystad. Fullmäktige godkände detta den 27 september 1975. Utredningen genomfördes av VBB tillsammans med Ystads tekniska konsult Sydsvenska Ingenjörbyrå (SIB) under hösten 1975 och redovisades tidigt på våren 1976. Resultatet var nedslående. Det sades inte finnas några skillnader mellan alternativen. Kostnadsberäkningen för anslutning till Ystad slutade på 21,4 Mkr, medan den egna lösningen med reningsverk i Abbekås skulle bli 21,2 Mkr. Chansen att få statsbidrag var sannolikt högre för den egna lösningen än för en överföringsledning till Ystad, så för Skurups kommuns del skulle nog en egen lösning fortfarande vara billigast. Årskostnaden för kommunen att ta hand om avloppsvattnet i egen regi skulle uppgå till 1,55 Mkr, medan årskostnaden för att leda över vattnet till Ystad skulle bli 1,60 Mkr enligt SIB:s och VBB:s beräkningar. »Ur rent ekonomisk och VA-teknisk synvinkel får de båda alternativen anses likvärdiga. Vid det slutliga alternativvalet bör därför även andra icke kvantifierbara faktorer såsom bedömningar av oförutsedd utveckling inom endera kommunen och härav föranledda önskemål om handlingsfrihet, möjligheter till de framtida anslutningarna av glesbebyggelse utefter de alternativa huvudledningssträckningarna m.m. beaktas» skrev de två erfarna utredarna Sune Libertson från VBB och Gösta Fristedt från SIB. De påpekade också behovet av att kunna hantera latriner och slam från privata avloppsbrunnar i reningsverket. Beslutet måste fattas politiskt.

I mars 1976 kunde inte avloppsärendet bordläggas längre. Tekniska nämnden ville komma igång med projektering av ledningar och avloppsreningsverk i Abbekås. Centern och moderaterna i kommunstyrelsen ville annorlunda. Sven-Bertil Persson föreslog att ärendet skulle återremitteras till tekniska nämnden för en ny prövning. Folkpartiets Sven Sjösten och socialdemokraten Helge Persson yrkade bifall till att tekniska nämnden

skulle få ta i anspråk sitt anslag för fortsatt projektering. Efter votering beslöt kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att återremittera ärendet. På fullmäktigemötet den 29 mars 1976 diskuteras avloppet friskt och frejdigt. De politiska argumenten redovisades väl-taligt. Per Sjödin (s) anförde att en återremiss bara fördröjde avloppsfrågans lösning. Dessutom skulle förmodligen kostnaden för anläggningen bli flera miljoner dyrare och dåligt avlopp i kommunen kanske leda till att Länsstyrelsen förbjöd nybyggnation tills frågan var löst. Han tyckte att tekniska nämnden skulle få sina projekteringspengar. Andra argument för att sätta igång projekteringen var att ett eget reningsverk ger större kommunal handlingsfrihet (Karl-Erik Ohlsson, s) och att en återremiss gör att ärendet omöjlig kan återkomma till redan nästa kommunfullmäktigemöte (Helge Persson, s). Sten-Åke Fredrixson (cent) tyckte tvärtom att ärendet behövde beredas bättre och att SIB:s och VBB:s utredning borde granskas grundligt eftersom avloppsfrågan var kommunens största investering på lång tid framåt. Eric Magnusson (cent) höll med Fredrixson, med tillägget att kostnaderna var ungefär likvärdiga och risken för en fördröjning var obetydlig. Torsten Andersson (cent) tyckte att kostnadsstegringar inte bara var negativa, eftersom det också ledde till högre inkomster för kommunen. Han och Malte Lundberg (cent) menade att miljöaspekterna var viktiga. Miljöpåverkan var mindre om en ledning byggdes till Ystad. Sven-Bertil Persson (cent) menade att avloppslösningen var kostsam och att Skurups kommun hade mycket gemensamt med Ystad. Beslutet i fullmäktige två år tidigare behövde inte följas. Han var för sin del inte beredd att binda sig för ett Abbekås-alternativ. Eric Carlheim Gyllenskiöld (m) framhöll att ett reningsverk aldrig var en prydnad för miljön och att en ren strand var en fördel. Han tyckte att ett reningsverk i Abbekås medförde negativa effekter och att en återremiss var att föredra. Gottfrid Wennerborn (kommunens väl) tyckte att problemet med ett reningsverk i Abbekås förstörades upp i onödan. Det verk som redan fanns i Abbekås innebar såvitt känt inga olägenheter. Inger Steinbichler (kommunens väl) påpekade att miljöfrågan inte diskuterades när kommunfullmäktige beslöt godkänna Abbekåsalternativet 1974.

Efter votering 21-20 beslöt dock fullmäktige att tekniska nämnden skulle få fortsätta med projekteringen. Några centerpartister och moderater reserverade sig mot beslutet (centerpartisterna Sven-Bertil Persson, Arne Ohlsson, Lars G. Andersson, Arne Andersson, Malte Lundberg, Gunnar E. Hansson och moderaterna John E. Vifot, Nils Larsson och Erik Carlheim Gyllenskiöld). Beslutet överklagades också av Arne Andersson till Länsstyrelsen med motiveringen att tekniska nämnden inte yttrat sig över SIB:s och VBB:s jämförelse mellan Ystad och Abbekåsalternativen. Om detta inte räckte hade nya

förhållanden likväl tillkommit i och med att överledning till Ystad blivit möjlig. Därför borde teknisk nämnden och hälsövardsnämnden under alla omständigheter yttra sig innan projekteringen sattes igång. Han refererade till Regeringsrättens årsbok 1964, ref. 60.

Kommunfullmäktige yttrande sig till Länsstyrelsen i överklagandeärendet den 31 maj 1976. Dess majoritet menade att behandlingen av ärendet gått rätt till. Tekniska nämndens bordlagda ärende från 1975 om att få ta i anspråk medel för projektering av reningsverket från 1975 hade bara godkänts av fullmäktige. Utredningen om samverkan med Ystad skulle givetvis i vanlig ordning behandlas i tekniska nämnden, men fullmäktiges beslut från 1974 om att söka koncession och bygga avloppsverk i Abbekås måste dock vara vägledande för tekniska nämndens handlande. Men 11 av de 20 ledamöter som röstat för återremiss i mars reserverade sig mot kommunfullmäktiges svar till Länsstyrelsen. Denna ogillade dock överklagan och medlen för projektering av avloppsrening i Skurups kommun fick äntligen tas i anspråk.

Ge inte upp

Centern och moderaterna i kommunfullmäktige fruktade att tekniska nämnden inte skulle ta vara på samverkansmöjligheter med Ystad. I motion till fullmäktigemötet 31 maj 1976 föreslog centerns kommunfullmäktige-grupp att Skurups kommun skulle bryta upp beslutet från 1974 och ompröva var avloppet skulle renas på grund av VBB:s och SIB:s utredning, samt förhandla med Ystad om hur en samverkan skulle se ut och ta fram preliminärt avtalsförslag. Motionen remitterades till tekniska nämnden som efter votering beslöt föreslå avslag, med motiveringen att Skurups kommun har kvar sin handlingsfrihet om ett eget avloppsreningsverk byggs. Kommunstyrelsen beslöt också efter votering att föreslå avslag på motionen. På fullmäktigemötet den 28 juni 1976 återkom argumenten från fullmäktigemötet i mars. Centern och moderaterna talade för att samverka med Ystad, medan övriga partiföreträdare argumenterade för en inomkommunal lösning. Efter votering 22-19 beslöt kommunfullmäktige att avslå centerns kommunfullmäktige-grupps motion.

Moderata kommunfullmäktige-gruppen hade också lämnat en motion till fullmäktige den 31 maj 1976. Motionens innebörd var snarlik centerns och behandlingen i teknisk nämnd och kommunstyrelse likaså. Efter votering i kommunfullmäktige den 28 juni 1976 avslögs den med siffrorna 22-19.

Fullmäktige hade således bekräftat sitt beslut från 1974 två gånger till.

1976 var valår. På rikspanet valdes en borgerlig majoritet till riksdagen och Thorbjörn Fälldin tillträdde som

statsminister i oktober 1976. I Skurup hände inte särskilt mycket politiskt som påverkade kommunfullmäktige, men folkpartiets grupp visade större följsamhet mot centern och moderaterna i kommunfullmäktige. Det borgerliga inslaget blev starkare. Det nyvalda fullmäktige sammanträdde för första gången i november 1976. Representanter i nämnder och styrelser byttes också delvis ut. Avloppsfrågan dök inte upp förrän i januari 1977. Arne Andersson (cent) föreslog i motion till kommunfullmäktige den 31 januari att Skurups kommun borde utse 3–5 personer att förhandla med Ystad kommun om samverkan om avloppet. Han menade att Ystadsalternativet på lång sikt måste vara ekonomiskt fördelaktigare. Att bygga eget skulle nog kosta 31 Mkr. Inte heller var det acceptabelt att bygga ett reningsverk på jordbruksmark av allra högsta klass, som fallet skulle bli i Abbekås. Det ärende som avgjorts åtminstone fyra gånger under den förra mandatperioden skulle nu omprövas.

Motionen remitterades till tekniska nämnden och kommunstyrelsen. Tekniska nämnden, som hade en ny sammansättning jämfört med den förra mandatperioden, beslöt den 5 april 1977 att inte motsätta sig förhandlingar med Ystads kommun, men att ärendet borde skötas av kommunens tekniska nämnd. Tekniska nämnden hade också tagit del av remissvaren på koncessionsansökan som sändes in i januari månad 1977. Nämndens politiker hade fått kalla fötter då flera berörda grannar inte uppskattade att få ett reningsverk byggt i sin närhet. På eget bevåg men med den goda avsikten att inte fördröja frågan inledde tekniska nämnden informella samtal med Ystads kommun om hur ett avloppsavtal skulle kunna se ut. På fullmäktigemötet i mars 1977 ställde Per Sjödin en enkel fråga till tekniska nämndens ordförande Joel Rosengren om förhandlingar pågick och i så fall på vems uppdrag tekniska nämnden handlar. Kommunfullmäktiges beslut från 1974, 1975 och 1976 om att uppföra ett eget reningsverk var ju fortfarande giltiga och juridiskt bindande. Kommunstyrelsens majoritet gillade tekniska nämndens initiativ och föreslog i sin behandling den 21 april också att diskussioner med Ystad borde tas upp men att en parlamentariskt tillsatt kommitté med fem personer skulle bemyndigas att om så befanns lämpligt »upprätta preliminära avtalsförslag i ärendet». Det som vidare hänt var att koncessionsnämnden för miljöskydd sammanträdde den 31 mars 1977 för att behandla den koncessionsansökan Skurups kommun sände in i juni 1975, men som kommunen vilandeförklarade under hösten 1975. Vid mötet med koncessionsnämnden framkom att kommun ursprungligen hade tänkt lägga reningsverket strandnära vid Haken. I underhandskontakter med länsstyrelsen hade denna inget emot en sådan lösning. Bybor i Abbekås protesterade mot att ett reningsverk som skulle rena

deras avlopp skulle ligga i närheten av deras by och tyckte att reningsverket kom för nära bebyggelsen. Då tänkte sig kommunens representanter att ett stycke åkermark norr om kustvägen istället skulle passa. Representanter för LRF protesterade då mot att åkermark skulle användas för att bebyggas. Den sammanlagda berörda ytan var 1 hektar. När koncessionsnämnden sammanträdde i mars 1977 hade Skurups kommun ingen riktigt klar bild över var reningsverket skulle lokaliseras i Abbekås.

I protokollet från koncessionsnämnden framgår att 29 personer var med på mötet. Utöver själva koncessionsnämnden (5 personer) och sökande Skurups kommun (8) fanns remissinstanserna hälsovårdsnämnden i Skurups kommun (3), länsstyrelsen (1), naturvårdsverket (1) och lantbruksnämnden i Malmöhus län (1) på plats. Vidare deltog Ystads kommun (2), fiskare (2) lantbrukare (3), Abbekås intresseförening (1), LRF (1) och en konsult från Orrje & Co. Naturvårdsverket hade i remissvar till koncessionsnämnden tyckt att Östersjön påverkades mindre om renat avloppsvatten släpptes ut på ett ställe (Ystad) jämfört med två (Ystad och Abbekås). Om avloppsvatten ledades över från Skurup till Ystad skulle Ystads kommun också behöva tidigarelägga införandet av kemisk fosforfällning. Därför föredrog Naturvårdsverket att allt avloppsvatten renades i Ystad. Länsstyrelsen tyckte detsamma och det gjorde Lantbruksnämnden, Ystads kommun, LRF, Abbekås intresseförening och Skurups kommuns hälsovårdsnämnd också. Argumenten var att åkermark behövde tas i anspråk för byggande av reningsverket i Abbekås, att fisket påverkades negativt av utsläpp av renat avloppsvatten, att avloppsvatten kunde tänkas strömma från utsläppspunkten till Mossbystrands badplats och att reningsverket luktar. Skurups kommuns argument för att bygga reningsverk i Abbekås var att det skulle avlasta Skivarpsån signifikant, att utspädningen i Östersjön var tiofaldig redan någon meter från utsläppspunkten, att ett välskött reningsverk inte luktade och att utsläpp kunde kloreras om bakterier visade sig förekomma på badställen. Skurups kommun redogjorde också för att det kanske skulle gå att leda avloppsvatten från västra kommundelen till det nybyggda reningsverket i Smygehamn i Trelleborgs kommun. Man förutsatte slutligen att statsbidrag skulle utgå vid en överföring till Ystad i samma utsträckning som för det fall kommunen anlade ett eget reningsverk.

Koncessionsnämnden beslöt att ärendet skulle vila, dock längst till den 1 september 1977. Kommunen skulle ge besked till koncessionsnämnden senast före utgången av augusti 1977 om huruvida man vidhöll sin ansökan. Om man gjorde det skulle kommunen översiktligt i alla fall ange de tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna för en överledning av av-

loppsvatten till dels Ystad, dels Ystad och Trelleborg, dels ock Trelleborg.

För det fall ansökningen inte vidhölls, borde den återkallas. Men då skulle kommunen såvitt möjligt lämna in en ny ansökan för behandling i Ystads reningsverk eller i Ystads, Trelleborgs eller Smygehamns reningsverk (eller hur avloppsvattnet nu skulle ledas i framtiden). För den händelse en ny ansökan inte hann bli klar borde åtminstone Skurups kommun redovisa en överenskommelse med Ystads kommun och/eller Trelleborgs kommun om överledning av avloppsvatten.

Koncessionsnämnden sammanträder

Fullmäktigeledamöterna var väl medvetna om koncessionsnämndens beslut då fullmäktige den 25 april 1977 hade att ta ställning till Arne Anderssons motion. Avloppsreningsverket kunde inte börja byggas förrän koncessionsnämnden gett tillstånd till det. Representanter från centern och moderaterna talade för att avloppsfrågan måste lösas snarast, men menade att fullmäktige borde ompröva beslutet att bygga eget reningsverk. Per Sjödin (s) framhöll enligt protokollet att det inte var riktigt av tekniska nämnden att sätta sig över fattade fullmäktigebeslut och föreslog till och med att kommunens revisorer skulle få i uppdrag att utreda om kommunallagens bestämmelser följts, om tekniska nämnden hade befogenhet att inleda avloppsförhandlingar med Ystad. Joel Rosengren (fp) talade för att tekniska ärenden borde handläggas av tekniska nämnden. I kraft av den nya kommunallagens regler om minoritetsbordläggning yrkade socialdemokraterna på bordläggning av frågan, vilket också blev fullmäktiges beslut. Någon vits att bordläggas är svår att se. Nästa fullmäktigemöte i maj 1977 beslutade mycket riktigt enhälligt att bifalla kommunstyrelsens förslag. Till representanter i den parlamentariska kommittén valdes kommunalrådet Eric Magnusson (cent), tekniska nämndens ordförande Joel Rosengren (fp), fullmäktigeledamoten Eric Carlheim Gyllenskiöld (m), kommunstyrelsens vice ordförande Per Sjödin (s) och tekniska nämndens vice ordförande Kjell Dahlqvist (s).

Kommittén beredde frågan och tyckte efter votering den 23 augusti 1977 att Ystadsalternativet var det bästa och redovisade sina skäl för detta på kommunstyrelsemöte 25 augusti. Förhandlingarna med Trelleborg ledde ingenvart, eftersom det inte fanns plats i Trelleborgs eller Smygehamns reningsverk för avloppsvatten från Skurups kommun. Ystad däremot hade marginalerna på sin sida och ett preliminärt avtal om hur de två kommunerna skulle samverka om avloppsrening hade upprättats. Efter votering i kommunstyrelsen remitterades avtalsförslaget till tekniska nämnden för yttrande. Den 30

augusti 1977 yttrade tekniska nämnden sig. Majoriteten där ogillade avtalsförslaget och förordade Abbekåslösningen också fortsatt. Självbestämmandet över reningsverket vägrade tungt. Socialdemokraterna menade vidare att ett eget reningsverk skulle ge några nya arbetstillfällen i kommunen. När kommunstyrelsen ånyo behandlade frågan i september 1977 blev beslutet detsamma som 1974, 1975 och 1976, att förorda Abbekåsalternativet. Vid fullmäktigemötet i september 1977 kändes argumenten igen. De hade framförts förr. Beslutet blev än en gång att förorda en egen lösning, efter votering 21-20.

Koncessionsnämndsärendet kunde inte vila längre. Den 18 november 1977 sammanträdde nämnden i Skurup för genomgång av tillståndsärendet och för slutligt ställningstagande till om Skurups kommun skulle få tillstånd att anlägga en samlingsledning för avloppsvatten genom kommunen, bygga reningsverk i Abbekås och få tillstånd att släppa ut renat avloppsvatten i Östersjön. Ansökan hade kompletterats enligt koncessionsnämndens önskemål från marsmötet och innefattade nu också en variant där Skurups kommun lät bygga en överföringsledning till Ystads avloppsreningsverk. Koncessionsnämnden hade att ta ställning till om Skurups kommun skulle få tillstånd att bygga ett eget verk, eller inte beviljas tillstånd, vilket indirekt innebar att Skurup måste leda över avloppet till Ystad. Vilket av de två alternativen var bäst och mest miljövänliga enligt Miljöskyddslagens bestämmelser? Vad kommunfullmäktige hade bestämt vid fyra olika tillfällen, att låta bygga eget reningsverk i Abbekås, hade mindre betydelse. Nu var det Staten som skulle bestämma vad som var bäst för Skurups kommun.

Det var ovanligt att koncessionsnämnden skulle rangordna alternativ. Recipient i båda fallen var Östersjön, vid Skånes sydkust. Sträckan mellan Ystad och Abbekås är fågelvägen ungefär 16 km. Är det bäst att släppa ut på ett ställe eller på två? Den politiska diskussion som böljat under fyra-fem år hade nu kokt ned till denna kärnfråga. I protokollet från förhandlingen i Koncessionsnämnden framgår att byrådirektör Jan Hällgren från Statens Naturvårdsverk tyckte att det var bättre att släppa ut på ett ställe än på två i Östersjön. Byrådirektör Eric Nicklasson från länsstyrelsen i Malmöhus län tyckte att det var bättre att släppa ut på ett ställe än på två i Östersjön. Skurups kommuns konsult, Sune Libertson från VBB undrar på vilka grunder myndigheterna förordar en enda utsläppspunkt. Från teknisk synvinkel anses det bättre med två utsläppspunkter, eftersom »av utförda undersökningar framgår att de farligaste förhållandena råder om det är vindstilla eller pålandsvind, då den ackumulerade föroreningsmängden går in mot stranden. Under sådana förhållanden vid Abbekås går föroreningsarna in mot en dålig strand utan badintressen. Om mot-

svarande betingelser råder i Ystad hamnar föreningarna vid en badstrand. Mot bakgrund härav synes det vara en fördel om utsläppen inte ökar från Ystads reningsverk och därför skulle det vara bättre med två utsläppspunkter, varav en från planerat eget reningsverk i Abbekås. Vidare skulle två utsläppspunkter medföra att man får mindre utsläppsplymer vid tillfällen då intresse för bad föreligger, dvs under soliga och vindstilla somrardagar. Det senare framgår av utförda strömningsbildsundersökningar.» Libertson redogjorde bara för grundläggande kunskap om hur en recipient fungerar. Det är mycket väl känt att påverkan på en recipient blir mindre om man delar upp påverkan på mer än en plym. Därför framförde inte myndighetsrepresentanterna några tekniska eller ekologisk skäl till sin åsikt, utan redovisade denna rätt upp och ned, som en åsikt.

När koncessionsnämndens beslut slutligt formuleras avslogs Skurups kommuns tillståndsansökan att släppa ut avloppsvatten från tätbebyggelse i Skurups kommun eftersom det fanns annan och från miljöskyddssynpunkt bättre lösning att tillgå. Skälet till att inte bevilja tillstånd angavs en smula överraskande vara att recipienten Östersjön påverkades mindre om utsläpp till Östersjön gjordes på ett ställe istället för på två. Det tyngsta argumentet till denna åsikt, hittade koncessionsnämnden i förarbetet till Miljöskyddslagen. På ett ställe hade jordbruksministern hävdade att tillståndsmyndigheter hade rätt att kräva utsläpp till en viss recipient för att skydda en annan. Det exempel som gavs i förarbetet var att stockholmsnära kommuner för att skydda Mälaren kunde tvingas leda över renat avloppsvatten till Saltsjön istället för att släppa det i Mälaren. Mälaren är en insjö, Saltsjön är en del av Östersjön. Det är helt klart två olika recipienter, olika vattenmassor med olika ekologi och hydrologi. Koncessionsnämnden menade att samma resonemang kunde användas för Ystads och Skurups kommuner. Tyvärr utvecklar inte koncessionsnämnden någonstans resonemanget om hur Östersjön längs Ystads kommungräns är tåligare än Östersjön längs Skurups kommungräns. Förmodligen avhöll sig koncessionsnämnden detta på mycket goda grunder. Avloppsfrågan i Skurups kommun fick i alla fall en rent ut sagt lika idiotisk upplösning som den förtjänade och staten passade på att sätta sig över fyra majoritetsbeslut fattade av Skurups kommunfullmäktige.

Äntligen ense?

Beslutet om avslag meddelades den 28 februari 1978. Avloppsfrågan var således fortfarande olöst efter åtta års utredande. I mars 1978 beslutar tekniska nämnden att formellt hos kommunfullmäktige få i uppdrag att förhandla med Ystad om »ett samgående i avloppsreningsfrågan» och börja förhandla fram avtal mellan kom-

munerna. Samtidigt beslutar man (efter votering) att överlåta till kommunstyrelsen att besluta om koncessionsnämndens avslag skulle överklagas till regeringen. På kommunfullmäktiges aprilmöte beslutar man enhälligt att påbörja förhandlingar med Ystad men att tekniska nämndens förhandlingsgrupp skulle kompletteras med en överrock från kommunstyrelsen. Ordförande Eric Magnusson och vice ordförande Per Sjödin skulle också delta.

Förhandlingarna var konstruktiva och redan den 30 maj 1978 fanns ett förslag framme. Det innebar att Skurups kommun bekostade alla ledningar, pumpstationer m.m. inom kommungränsen men också att Skurups kommun bekostade sträckan kommungräns–Ystads reningsverk. Avtalet tillstyrktes i teknisk nämnd och kommunstyrelse. I kommunfullmäktigemöte 3 juli 1978 skulle avtalet slutligt godkännas, men beslutet villkorades med att avtalets giltighet var beroende av att minst 50 % statsbidrag skulle utgå för hela anläggningen. Accepten från Skurups sida var oren, i juridisk mening. Ystads kommunfullmäktige antog avtalsförslaget rakt av.

Skurup och Ystad tog fram ny koncessionsnämndansökan, som gällde för Skurups del tillstånd till överledning av avloppsvatten till Ystads avloppsreningsverk för utsläpp i Östersjön (dnr 511-285/78) och för Ystads del tillstånd till utsläpp av avloppsvatten i Östersjön från Ystads och Skurups kommuner (dnr 511-284/78). Ansökningarna sändes in i månadskiftet oktober–november 1978. Efter sedvanlig hantering kallade Koncessionsnämnden till förhandling den 19 april 1979, där endräkten mellan de olika parterna var nära nog total. Beslut meddelades 29 juni 1979, där kommunerna äntligen fick sina tillstånd.

Nu borde allt ha varit frid och fröjd, men kalkylerna för hur mycket överföringsledningar och pumpstationer skulle komma att kosta att anlägga blev allt noggrannare och korrektare, och allt drygare. Det som vid den förra beräkningen verkade kosta omkring 22 Mkr att anlägga, hade efter en noggrannare analys fördyrats till 36 Mkr. En lösning var att bygga ut de befintliga sex avloppsreningsverken och slippa nya ledningskostnader. Per Sjödin pratade med byggbolaget BPA som offererade avloppsreningsverk i Skurup, Rydsgård och Skivarp, samt kompletteringsbyggnader på andra orter till en sammanlagd kostnad som underskred 20 Mkr. Per Sjödin motiverade i kommunfullmäktige i Skurup den 28 maj 1979 tillsammans med några av de andra socialdemokratiska fullmäktigeledamöterna om att denna lösning borde genomföras istället för det stora ledningsprojektet till Ystad. Kommunfullmäktige fick frossa inför dessa belopp och beslöt på möte 23 juli 1979 med röstsiffrorna 27-14 att överklaga koncessionsbeslutet för att slippa ansluta sig till Ystad och istället hitta en lokal lösning

inom kommungränsen. Centerns fullmäktige-grupp reserverar sig mot beslutet med motiveringen att Skurups kommun fått som den önskade i koncessionsansökan. Ett överklagande innebär att ärendet försenades. Kommuninvånarna förmodade att avloppsfrågan skulle få sin lösning snarast.

I september 1979 var det nytt kommunfullmäktigeval och avloppsfrågan var en besvärande valfråga för alla partier. Motionen om de sex BPA-verken behandlades i tekniska nämnden men ogillades av den borgerliga majoriteten där. Också kommunstyrelsen föreslog, efter votering, avslag. Men i kommunfullmäktige 15 oktober 1979 då motionen skulle behandlas yrkade Per Sjödin först att motionen skulle utredas av två nya personer, men tog i senare anförande tillbaka detta förslag och yrkade istället på återremiss till tekniska nämnden. Det nyvalda fullmäktige skulle sammanträda i november, och kanske var det detta faktum som gjorde att kommunfullmäktige i oktober 1979 valde att återremittera ärendet till tekniska nämnden för ny beredning. Till mötet i oktober 1979 hade tekniska nämndens ordförande Joel Rosengren motionerat om att Skurups kommun skulle inlämna ansökan hos koncessionsnämnden för miljöskydd om koncession för avloppsfrågans lösning enligt tre lokala alternativa lösningar, som innebär utsläpp i Skivarpsån eller i Östersjön. Motivet för motionen var att vinna tid och i möjligaste mån påverka överklagandet till regeringen. Tekniska nämnden beredde denna nya vinkling på möte 6 november 1979, då Claes-Göran Kullberg yrkade bordläggning av motionen i väntan på regeringens ställningstagande till kommunens överklagande. Kjell Dahlqvist ansåg att också ett alternativ med fyra reningsverk borde tas med i en ny koncessionsnämndsansökan och Albin Pettersson tyckte att motionen borde bifallas. Efter flera voteringar blev tekniska nämndens beslut att »ingå till kommunfullmäktige med förslag om att koncessionsnämndsansökan upprättas och inlämnas för de tre alternativa förslag till avloppsfrågans lösning som angetts i föreliggande motion».

Regeringen tog efter nybildning och nystart itu med gamla ärenden. Eftersom koncessionsnämndsbeslutet gått i ansökande Skurups kommuns favör, kunde regeringen inte upphäva det, meddelades från regeringskansliet i telex till SE-bankens lokalkontor i Skurup den 22 november 1979. Kommunen hade ingen egen telexmaskin.

När kommunstyrelsen sammanträdde samma dag, den 22 november, för att ta ställning till tekniska nämndens och Joel Rosengrens förslag, valde man att föreslå avslag, något som fullmäktige beslöt den 26 november 1979. Likaså föreslogs avslag till Per Sjödens motion om att låta bygga ut de sex befintliga reningsverken, vilket också blev fullmäktiges beslut.

Den socialdemokratiska fullmäktige-gruppen reserverade sig mot beslutet och framförde att det var ett fullständigt tokigt ekonomiskt beslut. Kostnaden för anläggningar inom kommunen beräknades till 31 Mkr och för ledningen från kommungränsen till Ystads reningsverk 15 Mkr, totalt 46 Mkr. Jämfört med alternativen som presenterades av VBB för kommunstyrelsen i februari 1974, hade avloppslösningen blivit nästan 10 gånger dyrare på fem år. Det var en besk karamell att svälja. Tur att hälften av investeringen skulle betalas av staten.

Pengarna slut

För nu var väl ändå allt utagerat? Ystadalternativet skulle genomföras och projekteringen hade gjorts för en omväxlande trycksatt ledning och självfallsledning i betong från Skurup över Rydsgård, Tånebro, Skivarp till kommungränsen mot Ystad, och därefter i princip längs kustvägen förbi Svarte till Ystads reningsverk. Avloppet från Abbekås skulle tryckas i ledning till Skivarp. Tekniska nämnden begärde att få ta i anspråk 46 Mkr för att kunna genomföra hela anläggningen. Den 10 december 1979 beslöt kommunfullmäktige att anslå 46 Mkr för detta ändamål. Sven-Bertil Persson ansåg att det var tacknämligt att beslut äntligen kunde fattas i frågan. Gottfrid Wennerborn betonade riskerna med att vänta mer. Den socialdemokratiska gruppen deltog inte i beslutet och lämnade ett skriftligt yttrande till protokollet. Övriga fullmäktigeledamöter beslöt bevilja de 46 Mkr till tekniska nämnden.

Äntligen, sa man i Ystad. Men en olöst fråga återstod därifrån: när Skurup godkänt avtalet om samverkan kring avlopp med Ystad, hade avtalet villkorats med att minst hälften av anläggningskostnaden skulle bekostas med statsbidrag. Maximalt möjligt statsbidrag var 50 %, och detta kunde bara ges för kostnader som var direkt relaterade till kommunal avloppshantering, inte för administration, marklösen, vattenledningar eller ökad dimension pga industrianslutningar. Eftersom vissa anläggningskostnader var just icke-bidragsberättigade, kom aldrig bidragsdelen upp till minst 50 %, och därmed kunde aldrig avtalet börja gälla från Skurups sida så länge som beslutet var villkorat.

I mars 1980 lyckas kommunerna ena sig om tolkningen av avtalet, vilket innebär att Skurups kommun backade helt från kravet på minst 50 % statsbidrag. Från Skurups sida hade man tagit fram förslag till gemensamt uttalande om att verka för att godkänna avtalet, verka för att uppfylla villkoren för att få 50 % bidrag samt att, i de fall då statsbidraget reduceras, låta den kommun som förorsakat reduktionen också ta det ekonomiska ansvaret för reduktionen. Ystads kommunstyrelse ville vänta med att uttala sig gemensamt, och Skurups

kommunstyrelse tecknade närmast en brasklapp till protokoll den 20 mars 1980 »ett beklagande att Ystads kommunstyrelse inte kunde acceptera det av Skurups kommunstyrelse föreslagna gemensamma uttalandet i ärendet samt konstatera det tvångsläge som Skurups kommun befinner sig i i frågan genom koncessionsnämndens beslut och arbetenas påbörjande jämte önskemålen om goda kontakter med grannkommunen Ystad».

Entreprenaderna genomfördes under februari 1980 till mars 1981. ABV svarade för huvudledningen, några anslutningar och de större pumpstationerna. BPA anlade ledningarna från Slimminge till Skurup och från Abbekås till Skivarp. Entreprenaderna gick ganska smärtfritt med undantag för att samtliga markägare hävdade betydande skördeskadorna där ledningen lades. Skurups kommun fick betala skördeskadeersättningar i totalt 10 år efter ledningsläggandet. Det blev ganska stora belopp som betalades ut. 1981–1983 fick markägarna 2,8 Mkr i ersättning av Skurups kommun. Arbetsområdet längs med avloppsschaktet var i genomsnitt 30 meter brett. Varje kilometer ledning störde 30 000 m² mark, eller tre hektar.

Den 17 mars 1981 kunde avloppet börja ledas över från Skurups kommun till Ystads reningsverk.

Statsbidraget var en besvikelse för alla inblandade. Statens finanser blev mycket ansträngda under den senare delen av 1970-talet. Statsbudgeten gick med underskott och alla myndigheter måste hjälpa till att spara på utgifterna. Naturvårdsverkets generaldirektör föreslog 1978 som en besparing att bidragen på 130–140 Mkr årligen till kommunala avloppsanläggningar kunde halveras från 1982 till 70 Mkr. Bidragsutbetalningar gjordes först när anläggningen var färdigställd. Skurups kommun gick helt miste om statsbidrag till avloppet, för när ansökan väl lämnades in hade statsbidraget försvunnit fullständigt av budgetskäl. En delegation från kommunstyrelsen i Skurups kommun uppvaktade under maj månad 1980 statsrådet med ansvar för Statens Naturvårdsverk, jordbruksministern Anders Dahlgren, som lyssnade och lovade att se vad han kunde göra. Tyvärr ingenting, visade det sig, men i huvudsak kan man säga att kommunen nog hade sig självt att skylla för detta eftersom man drog ut på beslutsfattandet så länge.

Samarbetet med Ystad har tekniskt fungerat mycket bra sedan 1981 och antalet störningar på avloppsnätet varit få. Ystads reningsverk byggdes ut för fosforrening då Skurups avloppsvatten kopplades in. På 1990-talet kompletterades reningsverket med kväveringssteg. Älfisket har ändå nästan helt försvunnit utanför Abbekås. Skurups kommun har svarat för 27 % av Ystad kommuns kapitaltjänstkostnader för avloppsreningsverket. Driftkostnaden har beräknats på förhållandet mellan Skurups avloppsvattensflöde och det totala in-

kommande flödet till reningsverket. Sammanlagt har avloppsvattenreningen kostat Skurups kommuns abonnenter 5–6 Mkr årligen de senaste åren.

I retrospektiv

På 2000-talet har intresset för att samverka inom vatten och avlopp mellan kommuner vuxit till sig och i den nya lagen om allmänna vattentjänster finns tydliga anvisningar om att kommuner bör samverka för effektiv drift. Malmö och Lund har bildat ett kommunförbund för samverkan inom vatten och avlopp (VA Syd). Det började verka den 1 januari 2008. Avtalet mellan Ystad och Skurups kommuner gällde till den 31 december 2007. Ett nytt är framförhandlat, men inte undertecknat. Det löser väl sig vad det lider.

Av redogörelsen ovan tycker jag att det framgår att avloppsfrågor inte passar sig att göra ideologi av. Fram till 1975 var ärendet ungefär som ett standardärende, men när centern i Skurup väl bestämt sig för att avloppet skulle ledas till Ystad, blockerades det mesta. Det beslutet godtogs aldrig av majoriteten av fullmäktigerepresentanter, men då ordföranden i kommunstyrelsen var centerpartist, kunde mycket av det operativa arbete som skulle ha gjorts mellan sammanträdena att hindras och fördröjas. Det var till exempel ett taktiskt genidrag att inte bevilja projekteringspengar för Abbekåsalternativet före koncessionsnämnden första sammanträde 1977. Kommunen saknade på så sätt en detaljerad plan för hur avloppsreningen skulle genomföras. Men jag anser att det beslut som koncessionsnämnden för miljöskydd fattade åt Skurups kommun genom att inte bevilja koncession för ett eget avloppsreningsverk rätteligen borde ha fattats av politikerna själva. Visst vann centern striden, men förlorade ändå kriget. Genom att inte acceptera majoritetsbeslutet kom nämligen centern att ställa kommunen under statligt förmyndarskap och det är sällan en centerpartistisk vision. Varför inte acceptera folkviljan som den manifesterades i fullmäktigebeslutet?

Det andra stora partiet, socialdemokraterna, i kommunfullmäktige skötte inte sitt ansvar och lät centern bestämma trots att kommunfullmäktigemajoriteten sagt sitt. Man kan undra varför inte kommunstyrelserepresentanter för (s) underhand utkrävde att fullmäktiges beslut skulle genomföras, egentligen redan på hösten 1975. Om nu en minoritet inte gillade beslutet, nåväl, det är väl deras eget problem – lät majoritetsbeslutet gälla. Så brukar demokrati fungera i svenska kommuner. Fullmäktige beslöt ju vid inte mindre än 4 olika tillfällen att kommunen skulle låta bygga ett eget reningsverk. Varför drev inte socialdemokraterna på frågan i sådant fall? Snarare verkar man ha valt oppositionsrollen också när man fick som man ville. Det var enklare och lugnare

att sitta på åskådarbänken och klaga än att ta fatt i frågan och genomdriva den. När väl centern slutade att obstruera och började försöka genomföra vad koncessionsnämnden bestämt åt dem att göra, trädde en mycket aktiv opposition in och fördröjde ärendet med ett drygt år, från augusti 1978 till december 1979, till föga nytta. När tillståndet väl beviljades av koncessionsnämnden i juni 1979 borde anläggningsarbeten ha kunnat påbörjas nästan omedelbart. De första inleddes emellertid inte förrän i februari 1980. Tjurigheten från bägge partiernas sida var tydlig.

Är det rätt eller fel att leda avloppet till Ystad? Grannkommunen Trelleborg lät bygga ett ordentligt avloppsreningsverk i Smygehamn, för att inte behöva leda allt avlopp till Trelleborg. De tycker att det fungerar bra med två avloppsreningsverk, bägge beviljade statsbidrag, för övrigt. Ystad och Skurup har ett gemensamt avloppsreningsverk, medan Sjöbo har sex och Simrishamn tre. Det går inte att visa att den ena eller andra lösningen är den överlägset bästa. Alla kommuner har fattat sina beslut baserat på sina förhållanden. Endast Skurups kommun har överlåtit åt staten att avgöra vad som är bäst för kommunen. Och det skäl staten behagade ange till varför Skurups kommun skulle leda avloppet till Ystad förtjänar inte att upprepas, så fånigt är det. Nu på 2000-talet är i alla fall tendensen att gå samman inom och mellan kommuner till större behandlingsanläggningar tydlig. En välvillig reflektion skulle kunna vara att Skurups kommun var mycket visionär i mitten av 1970-talet när samverkanstankarna föddes. Centern låg före och de andra förstod inte hur bra idén var. Inom bondekooperationen hade man ju lagt ned bygdemejerier, småslakterier och landsbygdskvarnar och samlat produktionen till centrala anläggningar från omkring 1960.

Att Eric Magnusson och Joel Rosengren var svågrar, då Joel var gift med Erics syster, är ett förhållanden som måste nämnas även om det väl inte borde ha haft någon som helst betydelse för diskussionen om avloppsfrågans lösning.

Centern har gått kräftgång i kommunen efter 1982 års val, men detta är ungefär likadant som i övriga landet och beror mera på sociologiska än avloppstekniska skäl. Den gamla landsbygdskommunen Skurup har ändrat karaktär och är numera i stor utsträckning en förortskommun till Lund och Malmö. Avloppet fungerar.

Källor

Koncessionsnämnden för miljöskydd

Ansökan 74/75

Ansökan 511-284/78

Ansökan 511-285/78

Sammanträdesprotokoll

Kommunfullmäktige i Skurups kommun 1970–1983

Kommunstyrelsen i Skurups kommun 1970–1983

Tekniska nämnden i Skurups kommun 1970–1983

Muntliga uppgifter

Fd Teknisk chef Bo Svensson, Skurups kommun

Fd Kommunfullmäktiges ordförande Sven Mårtensson, Skurups kommun

Fd Kommunstyrelsens vice ordförande Per Sjödin, Skurups kommun

Fd Tekniska nämndens ordförande Arne Andersson, Skurups kommun

Fd Hälsovårdsnämndens vice ordförande Bertil Persson, Skurups kommun

Miljövårdschef i Östergötlands län, Jan Hällgren, tidigare statens naturvårdsverk

Fd konsult, Leif Lemmeke, VBB